

VARLIK FELSEFESİ (ONTOLOJİ)

Fotoğraf 3.1: Doğa

A.VARLIK FELSEFESİ NEDİR?

1.Varlık Felsefesi

2. Felsefe Açısından Varlık

3. Metafizik- Ontoloji

B.VARLIĞA İKİ FARKLI YAKLAŞIM

C.VARLIK ÜZERİNE FELSEFİ SORULAR

Ç.VARLIĞIN NİCELİĞİ VE TEMEL NİTELİĞİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

1.Varlığın Niceliği ile İlgili Görüşler

2.Varlığın Ne Olduğu (Niteliği) Problemi

D. ÇAĞDAŞ VARLIK FELSEFESİ

1.Yeni ontoloji

2. Pragmatizm (Faydacılık)

3. Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk)

E. BİR VARLIK OLARAK İNSAN

Temel Kavramlar

Öz, İdeal Varlık,
Realizm,
Diyalektik ,
Determinizm,
Töz, **Real Varlık**,
Metafizik , **İdealizm**
, Fenomenoloji,
İde , Nihilizm,
Plüralizm , Monizm
, **Materyalizm**,
Oluş , Fenomen

Fotoğraf 3.2: Ufolarla ilgili bir filmde alınan görüntü

Geçmişten ben
var mıydım?

Yoksa ben çağın
bir filozofun
zihnindeki bir
çizgi miyim?

Ohhh! Bu
nasıl
mümkün
olabilir?

Harvey Frize lsteen 2009

SORULAR

- Her gün birçok insanın ölümlüne neden olan trafik canavarı gerçek bir varlık mıdır? Niçin?
- İnsan zihninden bağımsız olan veya insan zihninin ürünü olarak ortaya çıkan varlıklar neler olabilir? Boş bırakılan alanlara yazınız.

a. İnsan zihninden bağımsız olan varlıklar

.....
.....
.....

b. İnsan zihnine bağlı oluşan varlıklar

.....
.....
.....

- Sizce varlık nedir?

- - Dünya vardır.
 - Duygu vardır.
 - Değerler vardır.
 - Geometride üçgen, kare gibi şekiller vardır.
 - İnsan vardır.
 - Akıl vardır.
 - 23847 gibi 5'ten büyük sayılar vardır.
 - Tanrı vardır.

} Yandaki önermelerde kaç türlü varlıktan bahsedilmektedir?

- Karikatürdeki varlığın kendi kendine sorduğu sorular üzerinde daha önce düşündünüz mü?

Varlık felsefesi

varlığın ne olduğunu
,doğasını,yapısını,ilkelerini ve
türlerin inceleyen bir felsefe
diplnidir.

İki varlık türü söz konusudur:

1-Gerçek varlık

2-Düşünsel varlık

1-Gerçek Varlık:

Günlük yaşamda algılarımızla kavradığımız **nesnelerin var** olduğu kabul edilir. Örneğin; şu ağaç vardır, şu masa vardır, şu araba vardır gibi. Dışımızdaki bu tek tek nesnelere **birbirinden ayrı ve bilincimizden bağımsız** olarak vardır. Biz onları algılasak da algılamasak da onlar vardır.

2- Düşünsel Varlık:

Bir de insan zihnine **bağımlı olan** yani onun **ürünü** olan varlıklar söz konusudur. Bunlar *belirli bir zamanda ve yerde değildirler*. Oluş **hâlinde olmadığı** için meydana gelmez, değişmez, hep kendi kendisiyle aynıdır.

Örneğin;

geometrinin şekilleri, sayılar, zihnin yarattığı varlıklar değerler gibi. Bunlara ise **ideal var olan (düşünsel)** adı verilir.

Gerçek Varlıklar

Düşünel Varlıklar

Felsefe Açısından Varlık

Felsefe ortaya çıktığı andan itibaren varlığı bir konu olarak araştırmaya başlamıştır. Bu anlamda **varlık felsefesi** ilk **felsefe disiplinleri** arasında yer alır.

Felsefe, varlığa **eleştirel** bir tavırla ve **genel(bütünsel)** olarak ele alır.

Felsefenin varlık hakkında sorduğu ilk soru şudur;

Gerçekten bir şey var mıdır? Var ise bu şeyin özü nedir?

Metafizik- Ontoloji

Tanım Şeması

Felsefe varlığı bir yönüyle değil olarak ele alır.

Aristoteles'in yazılarını düzenleyen öğrencileri, fizikle ilgili yazılardan sonra gelenlere adı vermişlerdi.

Varlığı, var olanları bir bütün olarak ele alıp inceleyen felsefe konusuna(varlık bilimi) denilir.

Ontoloji ise Yunanca bir kavramdır. Bu kavramı felsefede ilk kullanan

VARLIK FELSEFESİ

ONTOLOJİ

Logos

Varlık Bilim

Meta

Fizik Ötesi

Metafizik:

Metafizik, kelime anlamı “fizikten sonra gelen” ya da “fizik ötesi” anlamın gelir. **Aristoteles**, metafiziğin konusunu “varlığın ilk nedenleri yani varlığın temel ilkeleri” olarak belirlemiştir. *Klasik metafiziğin konuları Tanrı, ruh, evren ve bunlara ait sorular üzerinedir.*

Metafiziğin varlıkla ilgili en önemli sorularını şu şekilde sıralayabiliriz:
Ruh nedir? **Ölüm ötesi yaşam var mıdır?**
Evrenin bir başı ve sonu var mıdır?
İçinde yaşadığımız evren kendiliğinden mi oluşmuştur yoksa bir yaratıcısı var mıdır?
Evrenin başı ve sonu varsa evren olmadan önce ne vardı? **Evren yok olunca ne olacak?**

Ontoloji:

Ontoloji ise Yunanca bir kavramdır. Bu kavramı felsefede ilk kullanan 17. yüzyılda **Christian Wolff**'
tur.

Varlığı, var olanları bir bütün olarak ele alıp inceleyen felsefe konusuna Ontoloji (varlık bilim) denilir.

Ontolojik anlamda varlık **bir tek şeydir**; yani cevherdir. **Cevher var olmak bakımından diğer var olanlar tarafından da paylaşılan bir özelliğe sahiptir.** Örneğin taş, ağaç, masa, insan, varlığın içindeki birçok şeydir; varlık ise felsefe açısından taş, ağaç, masa, insan vb. gibi birçok şeyi kapsayan tek bir şeydir.

Resim 3.3: Üç filozof (Giorgione, 1656)

Resim 3.4: (Giuseppe Bertini, 1858, Venedik)

Metafizikle **ontoloji** arasındaki ilişki keskin sınırlarla birbirinden ayrılamayan bir ilişkidir.konusu itibarıyla **metafizik ontolojiden** daha kapsamlıdır. **Metafizik** hem fiziksel evreni (onun ilkesini açıklamak bağlamında) hem de fizikötesini kendisine inceleme konusu olarak alırken, **ontoloji** kendisini sadece var olanla sınırlandırır.

Bu açıdan **doğa** ve **beşeri** bilimler araştırma konuları itibarıyla daha çok ontolojiyle ilgiliyken, **Felsefe sorduğu sorular bağlamında metafizik ve ontolojiyi birlikte değerlendirir.**

Ontoloji, doğası gereği kendisini **var olanla** sınırlayan **bilimlerle** ilişkilidir.

Metafizik konusunda 18. yy da

Immanuel Kant;

Tanrı, evren, ruh, ölümsüzlük gibi deney alanlarını aşan soyut nesnelere sentetik apriori önermeler açısından kesin bir cevabın verilemeyeceğini ifade ederek klasik anlamda metafizik kavramları kabul etmez. Kant'a göre anlama yetisinin kavramları ancak deney ile geçerlidir.

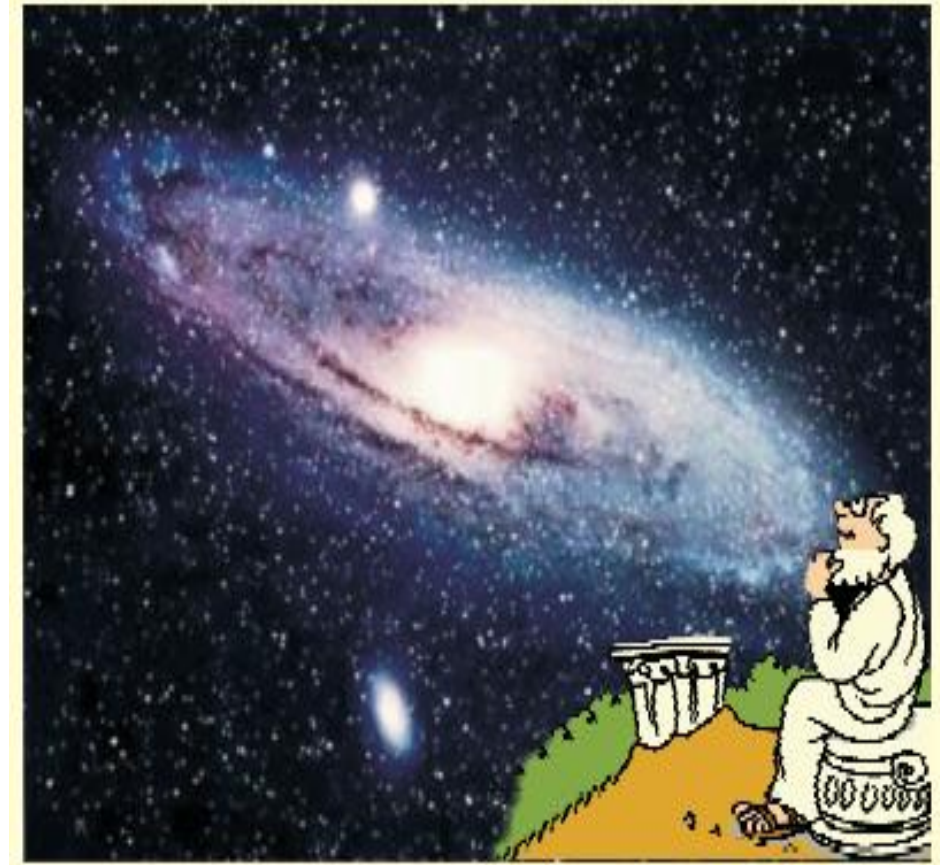
Metafizik bize sağlam bilgiler vermediğinden olgusal değildir ve metafizik kavramlar deneyleyemez.

Kant'ın bu tavrı metafiziğin “bilgi değeri” üzerine olumsuz yaklaştığını göstermektedir.

VARLIĞA İKİ FARKLI YAKLAŞIM

Bir filozof “Evren nedir?”, “Varlık nedir?”, “Canlılık ne demektir?”, “İnsan nedir?” diye sorar.

Bir bilim insanı olan **biyolog** ise örneğin “**Farelerin yaşam alanları nerelerdir?**”, “**Genetik yapıları nasıldır?**” gibi daha özel alanlarla ilgili sorular sorar.

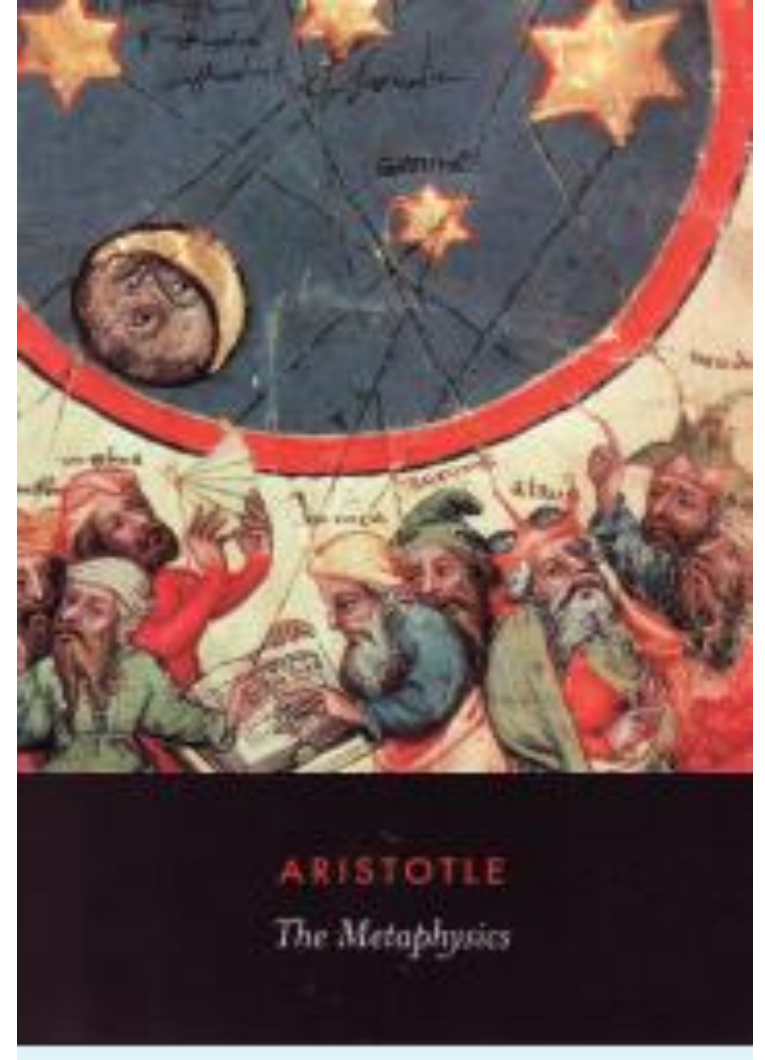

VARLIK

Varlık, hem **bilimin** hem de **felsefenin** konusudur. Varlık başlangıçta doğa filozoflarının ilgilendiği bir problemdir. Doğa filozoflarına göre evrenin de bir ilk biçimi “**arkhe**” vardır. **Thâles**'e göre ilk arkhe “**su**”dur. **Herakleitos**'a göre **ateş** **Demokritos**'da **atomdur**.

Bilim varlığın olup olmadığından **kuşku duymaz**.

Bilimin konusunu; nesnel olgular ile doğrudan ya da dolaylı olarak **gözlemlenebilir** ve üzerinde **deney yapılabilir** şeyler oluşturur. Bilimin varlığa yaklaşımı **indirgemeci** felsefenin yaklaşımı ise **bütüncül** açıdandır.

Bilgi Notu: **Determinizm:** Doğada her olayın bir nedeni olduğu ve aynı nedenlerin aynı sonuçları doğurduğu ilkesidir.

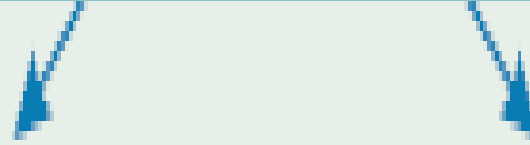
BİLİYORMUYDUNUZ?

Hava titreşimlerinden ibaret olan ses olayının ilk mantıklı izahını Farabi yaptı. O, titreşimlerin dalga uzunluğuna göre azalıp çoğaldığını deneyler yaparak tespit etti. Bu keşfiyle musiki aletlerinin yapımında gerekli olan kaideleri buldu. Aynı zamanda tıp alanında çalışmalar yapan Farabi, bu konuda çeşitli ilaçlarla ilgili bir eser yazdı. Farabi insanı tanımlarken “Alem büyük insandır; insan küçük alemdir.” diyerek bu iki kavramı birleştirmiştir. İnsan ahlakının temeli, ona göre bilgidir; akıl iyiyi kötüden ancak bilgiyle ayırır.

VARLIK ÜZERİNE FELSEFİ SORULAR

GERÇEKTEN BİR ŞEY VAR MIDIR?

Vardır:

Görüş:

Temsilcileri:

Yoktur:

Görüş:

Temsilcileri:

Bir şeyin gerçekten var olup olmadığı sorusu, felsefe tarihinde **ontolojinin temel sorularından birisi olmuştur**. Bu konu hakkında İlk Çağdan günümüze kadar farklı uğraş alanları ve farklı düşünceler olagelmiştir.

“**Bir şey gerçekten var mıdır?** (varlık var mıdır?)” sorusudur. Bu soru varlık felsefesinin **en temel** sorusudur. **Bu soruya ilişkin** “Bir şey gerçekten yoktur.” (varlık yoktur), “Bir şey gerçekten vardır.” (varlık vardır), şeklinde iki temel cevap verilmiştir.

“**Bir şey gerçekten var mıdır?**” Sorusuna “**Yoktur**” diye cevap veren “**Nihilizm**” ile “**Taoculuk**” bu kategorideki görüşler arasında yer alır.

a. Nihilizm (Hiççilik):

Hiçbir değer, ilke, kural tanımayan bir görüştür. “**Varlık var mıdır?**” sorusuna “**yoktur**” diye cevap veren bir felsefi düşüncedir. Nihilizm, hem **bilgi** felsefesi hem **değer** felsefesi hem de **varlık** felsefesi ile ilgili bir tutumdur. **Ontolojik** anlamda “*Varlık yoktur.*” diyen nihilizm, **epistemolojik** anlamda *bir doğruya ulaşamayacağını iddia eder.* **Değer** anlamında *ise herhangi bir kuralı, ahlaki ilkeyi kabul etmez.*

Friedrich Wilhelm Nietzsche (Nice, 1844-1900):

Felsefe tarihinde **nihilizm** denince akla gelen ilk filozoftur. **Toplumsal normları ve değerleri topyekûn inkâr eder.** Evrende nesnel bir düzen olmadığını, bunun bir yanılsama olduğunu ileri süre **Nietzsche**; insanların çaba ve mücadelesin boşuna olduğunu söyler.

Taoizm;

Lao Tse'nun (Lao Tuzu) kurduğu bir öğretidir. “**Taoculuk**” gerçeğin tüm çeşitliliğine karşılık bir “**Tao**” olduğunu ve bunun görüntüsün, maddesinin, biçiminin ve adının olmadığını savunur. Tao'ya göre aldatıcı dünya varlıktan yoksundur.

Ona göre tek gerçek Tao'dur. Tao, evrenin düzenidir. Tao, ezeli ve ebedidir. Kişi, Tao'ya uygun hareket edidiği zaman karakterili ya da erdemi olur.

Resim 3.8: Lao Tse, varlık ko-

b. Realizm (Gerçekçilik)

Ontolojik realizme göre biz insan varlıkları, bizden tamamen bağımsız var olan bir dünyada yaşamaktayız. Bu dünyanın bizden bağımsız olan olgularının büyük bir bölümünü bilebilsek dahi, henüz bilgisine erişemediğimiz bizim kavrayışımız dışında olgular vardır.

Realist filozoflar, varlık problemini **çok farklı biçimlerde** ele almışlardır. Bundan dolayı da çok farklı öğretiler (düşünceler) ortaya çıkmıştır. **Realistler** şu sorulara cevap vermek durumundadır: “**Varlık varsa bu varlık ne türdür?**, Varlık birlik midir çokluk mudur?”, “**Varlığın nicelikleri ve temel nitelikleri nelerdir?**” gibi.

Örneğin, **Platon** bu türden sorulara “**Varlık ideadır**” derken Marx varlığı **madde türünden bir şey** olarak görmektedir.

1. Aşağıdaki sorularda boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

- a. Varlık yoktur, diyen görüşe.....denir.
- b. İnsanın Tanrı tarafından yaratılmasını masal olarak nitelendiren filozof.....
- c.göre aldatıcı dünya varlıktan yoksundur.
- ç. Belli bir kategoriye giren varlık ya da nesnelere zihinden bağımsız olduklarını kabul eden görüş.....

2.Aşağıdaki kavramları kısaca tanımlayınız.

Nihilizm/nihilist :

.....

Realizm/realist :.....

Taoizm/tao :.....

VARLIĞIN **NİCELİĞİ** VE TEMEL **NİTELİĞİ** İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

Varlığın Niceliği İle İlgili Görüşler:

Niceliksel anlamda; **varlık bir midir, yoksa birden çok mudur?** sorusuna cevap veren farklı görüşler vardır. Bu görüşler; **monizm (tekçilik)**, **düalizm (ikicilik)** ve **plüralizm (çokçuluk)** dir.

Monizm (tekçilik):; **var olan her şeyin tek bir gerçeklikten oluştuğu yanıtını veren görüştür.** Örneğin; idealist bir varlık teorisi geliştiren Hegel, **monist** bir filozoftur.

Düalizm (ikicilik);

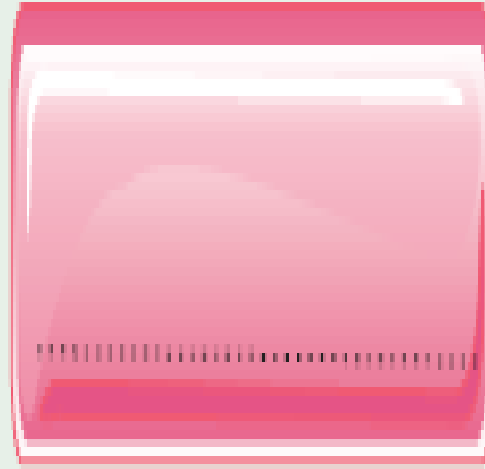
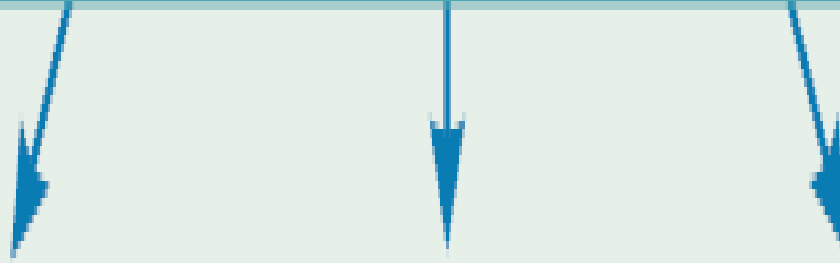
varlık anlayışı olarak birbirine indirgenemeyen iki varlık ilkesinin olduğunu kabul

eden görüştür. Örneğin; düalist bir anlayışa sahip olan Descartes'a göre varlığın temelinde birbirine indirgenemeyen **iki ayrı töz** bulunmaktadır. Bunlar; **ruh** ve **bedendir.**

Plüralizm (çokçuluk): **gerçekliğin açıklamasının ancak birden çok ilkeyle mümkün olabileceğini ileri süren görüşe verilen addır.**

Örneğin: **Empedokles;** kendinden önceki doğa düşünürlerinin temel öge (arkhe) olarak belirlediği, **su, ateş ve havaya, toprak ögesini de ekleyerek hepsini bir arada kullanan plüralist** anlayışa sahip bir filozoftur.

Var olanın niceliği nedir?

Monizm/Düalizm/Plüralizm

“Var olan her şey tek bir gerçeklikten oluşmuştur.” diyen görüş nedir?.....

Evrenin yaratılması ve varlıkla ilgili kategorilerin ortaya çıkışında ikiden fazla belirleyici etken vardır. diyen görüş nedir?.....

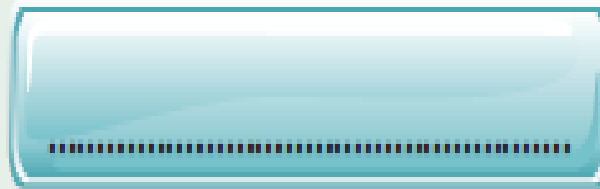
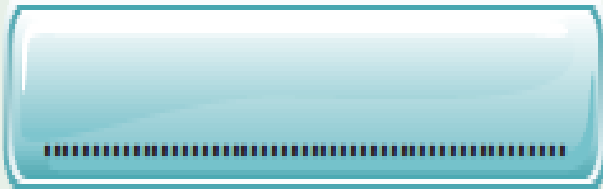
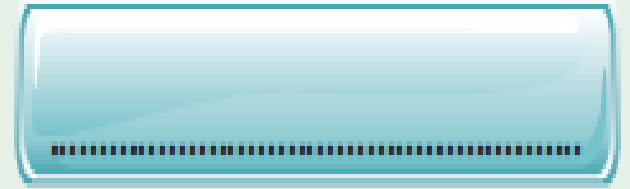
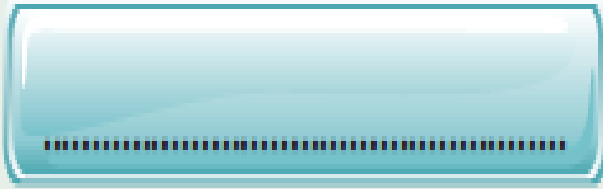
Varlık vardır fikrini hangi akım/akımlar benimser?.....

Ruh ve bedeni varlığın temeline yerleştiren Descartes'ın benimsediği anlayışa ne denir?.....

Empedokles toprak, su, ateş ve havayı varlığın temel ögeleri olarak belirtirken hangi akımı benimser?.....

Hangi akım birbirine indirgenemeyen iki varlık ilkesini benimser?.....

Var Olanın Niteliği Nedir?

Evreni görünüşler ve idealar diye ikiye ayırmıştır.....

Doğadaki her varlık madde ve biçimden oluşur.....

Varlığı algılanmaya dayandırır.....

Varlığı açıklamak için Geist kavramını kullanır.....

Mümkün, zorunlu ve mümteni olmak üzere üç çeşit varlıktan söz eder.....

Varlıkları, birbirini izleyen üç aşamalı diyalektik yöntemle açıklar.....

İnsanlar ayaklarından zincire vurulmuş, bir mağarada yaşarlar.....

Dünyadaki hiçbir şey olduğu gibi durmaz. Her şey her zaman değişir.....

Görülen dünyadaki ışığı yaratan ve dağıtan iyi ideasıdır.....

Etkin akıl insanla Tanrı arasında bir köprü niteliği taşır.....

Bir şeyin varlığı duyumların algılamasıyla gerçekleşir.....

Herakleitos	Platon	Aristoteles	Farabi	Hegel	Berkeley
-------------	--------	-------------	--------	-------	----------

a.Varlığı Oluş Olarak Kabul Edenler

Herakleitos ;

iki düşüncesi ile ünlüdür. **Birincisi**, karşıtların birliği düşüncesidir. O,düşüncesinde karşıt eğilimlerin birliğine varır. Her şey, her zaman akış hâindedir. İşte bu görüş akla her zaman **Herakleitos**'u getiren **ikinci** düşüncedir: “Her şey akar.” Bu dünyadaki hiçbir şey olduğu gibi durmaz. **Evren Sürekli OLUŞ hâindedirler.**

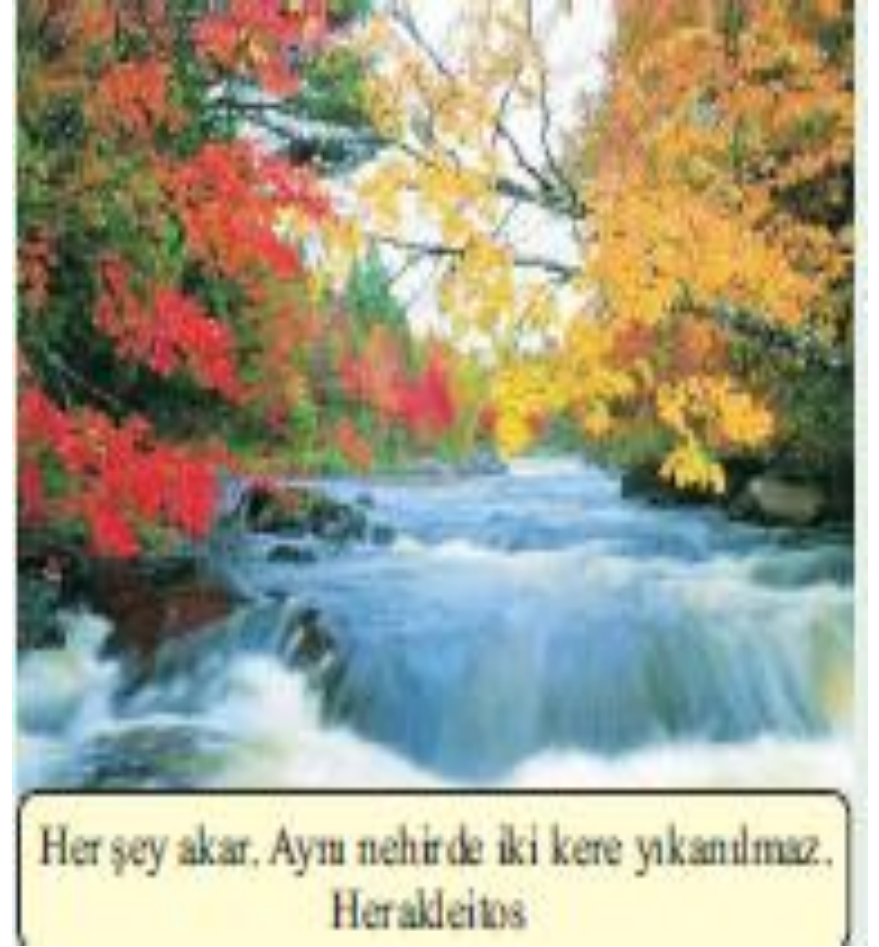
Herakleitos, onları bu açıdan **ateşe** benzetir. **O**, doğadaki **değişme ve oluş** sürecini **bir yasaya**, evreni yöneten **Tanrısal akla** yani **Logos**'a göre gerçekleşen bir süreç olarak ifade etmektedir. **Herakleitos** için **logos**, evreni düzenleyen **tanrısal bir akıldır. İnsan**, evreni yöneten **tanrısal akıldan pay alan akıllı bir varlıktır.**

Resim 2.0: Herakleitos'un çizm

Alfred North Whitehead:

(1861-1947); durağan varlık anlayışına karşı çıkar. **Evren, mekanik bir varlık değil canlı bir oluştur.** Tek başına hiçbir şey var olamaz. Evrende yaratıcı bir Tanrı vardır ve evrende canlı bir oluş olarak varlığını sürdür.

b.Varlığı İdea Olarak Kabul Edenler:

Platon(MÖ427-342)

Ona göre **iki evren** vardır. Bunlardan **biri**, görünüşler evrenidir. Bu evren, içinde yaşadığımız evrendir ve aldatıcıdır. **ikincisi** evren ise **idealar** evrenidir. Asıl gerçek, **idealar** evrenidir. **İdealar**, her biri değişmez bir gerçekliği karşılayan duyular dünyasındaki gerçekliklerin özünü oluştururlar.

Mağara Benzetmesi Platon, bir mağara benzetmesi yaparak iki evren anlayışını somutlaştırır. Burada zincirlerinden kurtulup dış dünyanın gerçekliğini kavrayan bir insanın durumunu anlatmıştır. İnsanlar çocukluklarından beri ayaklarından, boyunlarından zincire vurulmuş, bir mağarada yaşıyorlar.

Ne kımıldayabiliyor ne de burunlarının ucundan başka bir yer görebiliyorlar; kafalarını bile oynatamıyorlar. Bu insanlar ancak arkalarındaki ateşin aydınlığıyla mağarada karşılarına vuran gölgeleri görebiliyorlar ve gölgelere verdikleri adlarla gerçek nesnelere anlattıklarını sanıyorlar.

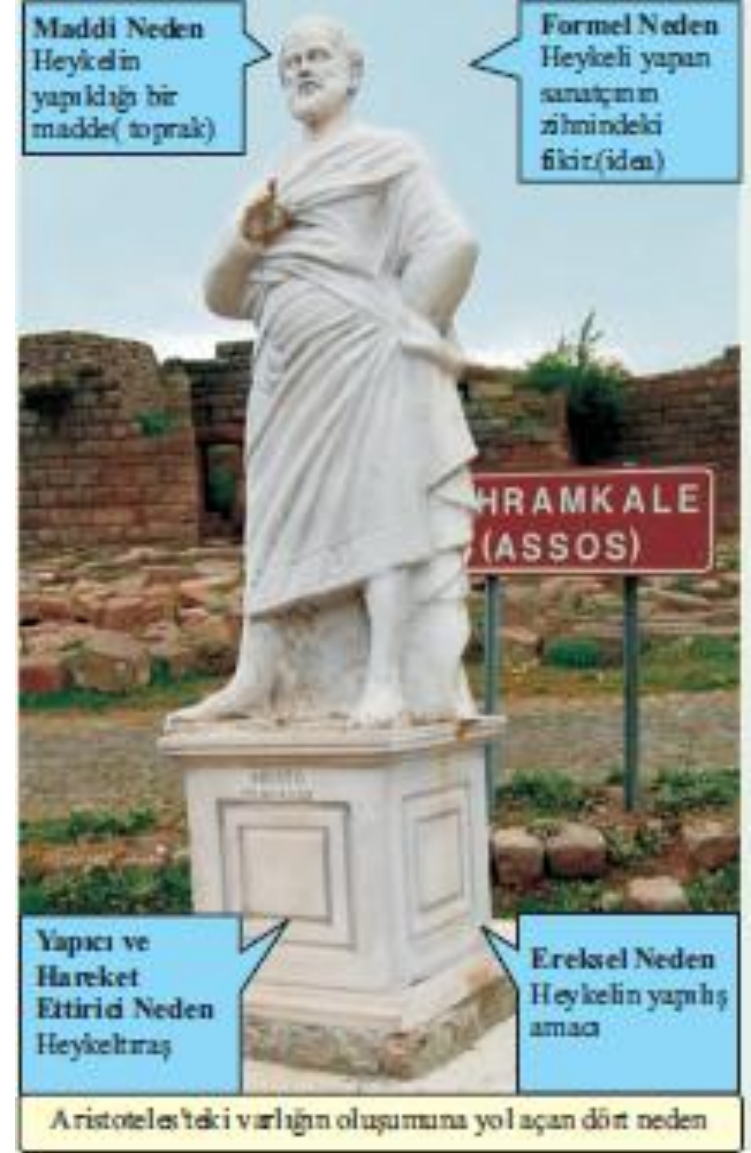
Mağaranın dışına çıkarılan bir kişinin önce gözleri yanıyor. Gölgelelerini gördüğü nesnelere gözü kamaşarak bakıp daha önce gördükleri, yeni gördüklerinden daha gerçek gibi geliyor. Görünen dünya mağaradaki oturma hâlidir, mağarayı aydınlatan ateş de güneşin yeryüzüne vuran ışığıdır. Üst dünyaya çıkan yokuş ve yukarıda seyredilen güzellikler de ruhun düşünceler dünyasına yükselişi olmaktadır.

Aristoteles (MÖ 384-322)

Aristoteles: e göre dış dünyadaki varlıklar iki ögeden meydana gelmiştir. Bu ögeler **madde (beden) ve form (idea) dır.**

Örneğin; çamurdan yapılan bir heykeli ele alalım. Heykelin **maddesi toprak**, **formu** ise heykeli yapan sanatçının heykele vermiş olduğu **şekil ya da yapıdır.** Yani heykele sanatçı tarafından kazandırılmış olan fonksiyondur. Heykeli heykel yapan *şey heykelin maddesi değil, formudur.*

Aristoteles'e göre **madde ve form ilişkisi**, **insan için de geçerlidir.** *İnsan beden ve ruhtan meydana gelir.* Örneğin; insanın bitki ile **ortak özelliği**, her ikisinin de **canlı** olmasıdır. Bitkiden ayrılan ve hayvanla ortak olan **özelliği** ise her ikisinin de **hissetmesidir.** İnsanı hayvandan ayıran ve onu insan yapan özellik ise **düşünme ve akıldır.**

Farabi (870-950):

Buhara'da doğmuştur. **İslam müziğinin kurucusu** olarak da bilinen Farabi, tıp ve matematik ile de uğraşmıştır. **Aristoteles**'in sistemini esas alan Farabi, bu sistemi kendine göre şekillendirmiştir. **Farabi**' ye göre varlıklar **mümkün varlık**, **zorunlu varlık** diye ikiye ayrılır.

MÜMKÜNVARLIK

VAR OLMALARI KADAR VAR OLMAMALARI DA MÜMKÜN OLAN VARLIKLARDIR (MÜMKÜNÜLVÜCU).TANRI DIŞINDAKİ TÜM VARLIKLAR GİBİ EVREN TANRI'NIN SONSUZ CÖMERTLİĞİ SONUCU OLUŞMUŞTUR.

ZORUNLU VARLIK

VAR OLMAK İÇİN BAŞKA BİR VARLIĞA İHTİYACI OLMAYAN. VAROLUŞUNU KENDİ ÖZÜNDEKİ ZORUNLULUKTAN ALAN VARLIKTIR. VAR OLMAK ZORUNDA OLAN VARLIKTIR, YANİ TANRI'DIR.TANRI'NIN BİR BENZERİ YOKTUR. OLMASI DA İMKÂNSIZDIR (VACİBÜLVÜCUT).

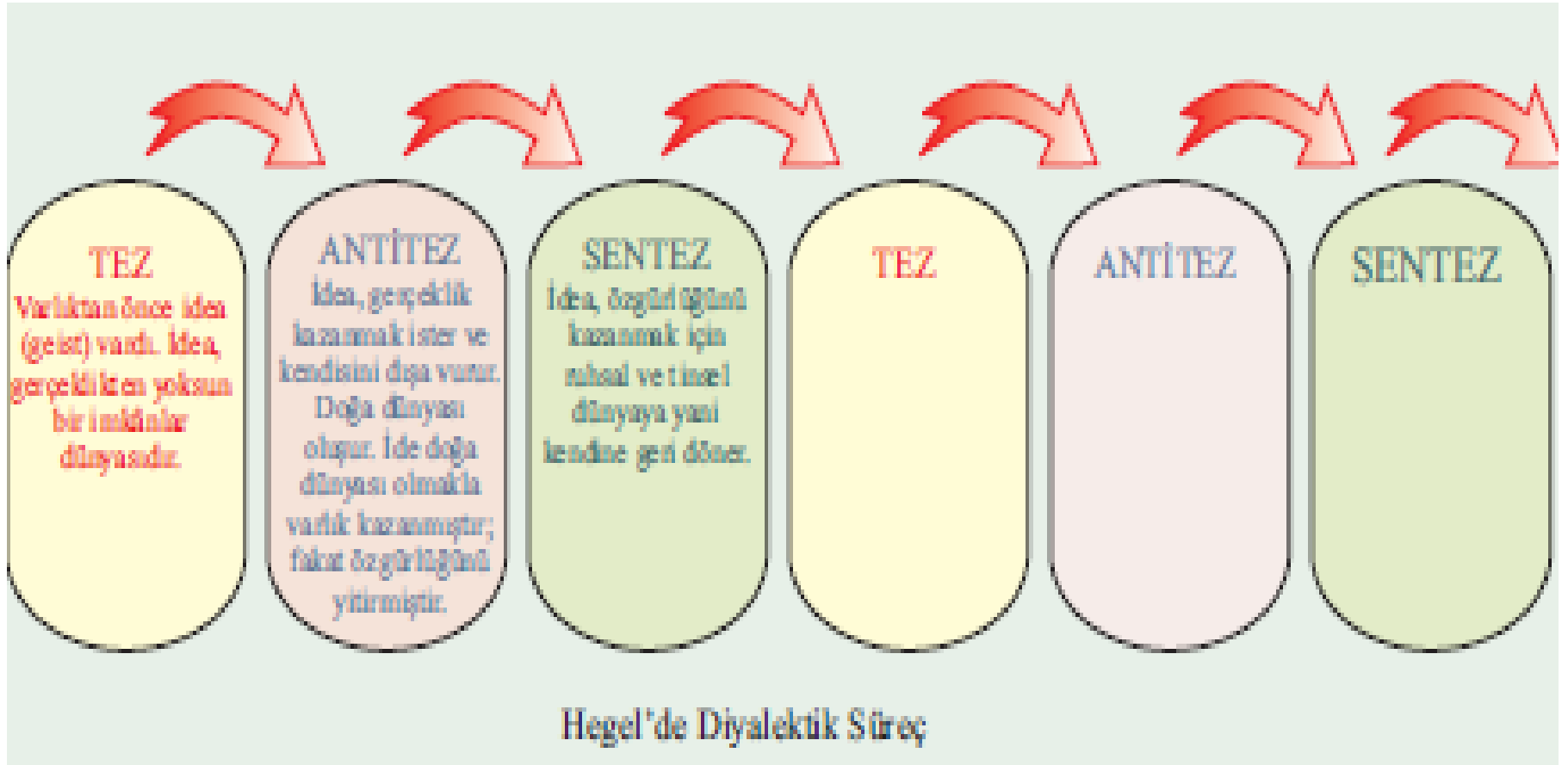

BİLİYORMUYDUNUZ?

Assos (Behramkale)'un tarihi MÖ 2000 yıllarına kadar dayanmaktadır. MÖ 1000 yıllarında Lesbos (Midilli) adasından gelenler tarafından Aiol kolonisince kurulduğu bilinmektedir. Ünlü filozof Aristoteles Assos Kralı Aterneus'lu Hermias'ın Akademia (Academia)dan okul arkadaşıdır. Platon'un ölümüyle önemini yitiren Akademiadan ayrılan Aristoteles'i Hermias Assos'a davet eder. Amacı filozof kral olabileceğini Aristoteles'in de yardımıyla kanıtlamaktır. Bu daveti kabul eden Aristoteles Atina'dan Assos'a gelerek burada bir felsefe okulu kurar. Burada üç yıl boyunca felsefe dersleri veren Aristoteles Öğrencileri ile birlikte canlıların anatomisiyle ilgili araştırmalar yapar. Burada olduğu süre içerisinde “Erdeme Övgü” adlı eserini yazmış ayrıca “Siyaset” adlı eserinin de hazırlıklarını tamamlamıştır.

George Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831):

Var olanların temelinde akıl veya tin denilen **Geist** vardır. **Geist**; **mutlak akıl ya da zihindir**. Hegel varlıkları **diyalektik** yöntemle açıklamaya çalışır. **Diyalektik** anlayış; **tez, antitez ve sentez** olarak adlandırılan ve birbirini izleyen üç aşamayı içeren bir **değişim, gelişim ve ilerleme sürecidir**.

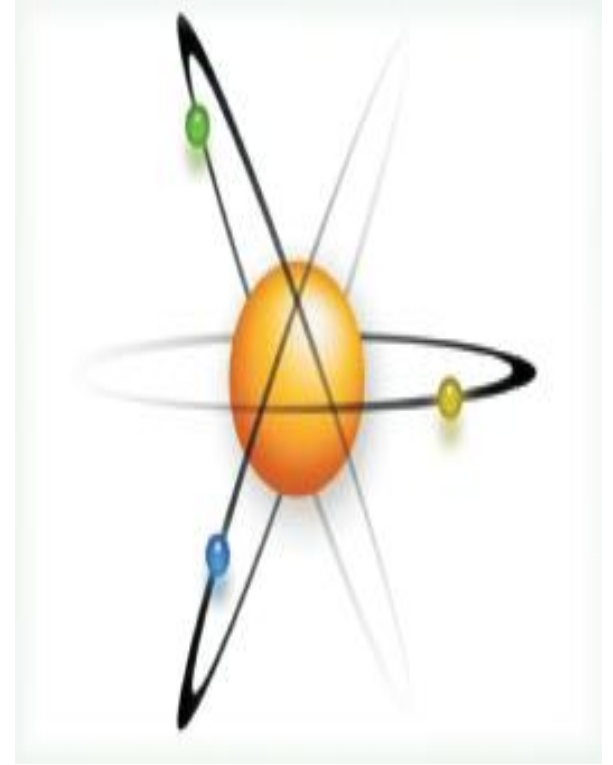
c.Varlığı Madde Olarak Kabul Edenler:

Demokritos(MÖ460-370):

Varlığın atomlardan meydana geldiğini söyler. Atomlar sonsuz sayıda ve sonsuz küçüklüktedir. Onlar baştan beri boşlukta kendiliğinden hareket ederler. Atomların hareketleri en küçük bir sapma göstermez yani evrende tam bir mekanizm ve determinizm hâkimdir.

Demokritos, ruhu da atomlarla açıklar. Ona göre **ruh**; en ince, en düzgün ve en hareketli atomlardan oluşur. Bu atomlar çokluk hâlinde birleşince **duygu** kazanırlar. Ruh atomları bütün vücuda yayılsalar da beyinde, kalpte ve karaciğerde daha yoğundurlar. Evrendeki değişmeler atomların yapısal özelliklerine bağlı hareket etmeleri sonucunda oluşur.

Atomlar hareketlerini dış bir güçten değil kendi özlerinden alırlar, bu açıdan evrende rastlantıya yer yoktur.

Thomas Hobbes (1588-1679):

Ona göre varlığın **en temel ögesi** hareket hâlindeki **maddedir**. Ona göre **ruh** da **madde** cinsindedir. **Thomas Hobbes;** **madde** ve **hareket** şeklinde **iki varlık** olduğunu söyler.

Madde, düşünceden tamamen bağımsızdır.

Ona göre madde kategorisini tanımlayan diğer bir temel kategori **harekettir**.

Yer kaplamayan, mekanik olmayan bir ruhtan söz edilemeyeceği için var olan **her şeyin bir tür makine olması gerektiğini** ileri sürer. Ona göre hareket adeta her şeydir.

Resim 3.11: Demokritos, evrenin

De La Mettrie (La Metri, 1709-1715):

Ona göre gerçekten var olan yalnızca şürer. **De La Mettrie**; *insanı makine gibi görür ve insan için makine insan* ifadesini kullanır. **De La Mettrie**, insanı **doğanın bir parçası olarak** görür. İnsanın ruhsal hayatını bedene ve maddeye indirgeyerek açıklar. **Ona göre** ruhsal olayların hepsi organik yaşamın eseridir. Ruh bedenın bir türevidir.

Karl Marx (818-1883):

K.Marx'a göre; **madde**, **her varlığın temelinde var olan bir şeydir**. Madde ve ondan meydana gelen dış dünya, **insan bilincinden bağımsız olarak vardır**.

Madde devamlı hareket ve değişme hâlinindedir.Yani; **tez- antitez- sentez şeklinde** ilerler. **Buna varlığın diyalektik ilerleyişi denir**. **Ona göre madde** olmadan hareket, **hareket** olmadan madde olmaz. Evrenin maddi yapısı olmuş bitmiş bir yapı değildir.

Marx, evrende bulunan her **şeyi karşıt güçlerin bir çatışması olarak açıklar**. Bu güçler **diyalektik** bir tarzda iş görürler.

Marx'ın diyalektiğini, **Hegel'in** diyalektiğinden ayıran en önemli husus **Marx'ın hareket noktasının madde; Hegel' in hareket noktasının ise geist (ide) olarak adlandırdığı ruhsal bir ilke olmasıdır.**

ÖZELLİKLER/GÖRÜŞLER

Marx'da varlığın tez, antitez ve sentez şeklindeki ilerleyişinin adı.....

Demokritos
Hobbs
Marx
Diyalektik
Delametrie
Materyalizm

Varlığın atomlardan meydana geldiğini söyler.....

Madde ve hareket şeklinde iki varlık kategorisinin olduğunu söyler.....

Tek gerçekliğin madde olduğun savunan görüş.....

Evrende bulunan her şey karşıt güçlerin bir çatışması olarak ortaya çıkar.
Bu güçler diyalektik bir tarzda iş görürler.....

Ona göre materyalizmindeki görüşlerini öne çıkaran unsur maddeden
ziyade harekettir. Ona göre hareket adeta her şeydir.....

Onun kabul ettiği madde, daha önceki maddeci filozofların maddesi gibi
durağan değildir.....

Atomların hareketleri en küçük bir sapma göstermez.....

Maddeden bağımsız bir ruhu düşünmek saçmadır.....

Varlığı Hem Madde Hem Ruh Olarak Kabul Edenler:

Rene Descartes (Dekart,1596-1650):

Düalist bir düşünürdür. **Düalist** düşünörlere göre varlık; birbirine indirgenemeyen **madde** ve **düşünce** iki ögeden oluşur. **Descartes**, varlık alanını **madde** ve **ruh** olarak ikiye ayırmıştır. Bunlar birbirinden bağımsız alanlardır.

Descartes, varlık anlayışında önce kendi varoluşunu kanıtlar. Bu kanıtlamada kullandığı **metot kuşkudur**. İnsan tüm bilgilerden ve her şeyden kuşku duyabilir fakat tek bir şeyden kuşkulanmaz. Kuşku duymak bir tür düşünme faaliyetidir. **Descartes'in "Düşünüyorum öyleyse varım."** sözüne bu akıl yürütme ile varmıştır. Buradan hareketle insanda mükemmel bir varlık düşüncesinin bulunduğu sonucuna varır.

Ona göre insan hiçbir zaman mükemmel olamaz. İnsan mükemmel olması için ; kendisi mükemmel ve sonsuz bir varlık olan Tanrı'nın var olması gerektiği sonucunu çıkarır.

Ona göre, sonlu ve sonsuz tözler vardır. Birinci töz; Tanrı'dır. Tanrı, sonsuz ve mükemmeldir. Tanrı'nın dışında yaratılmış **ikinci töz** olarak ruh ve madde vardır. **Ruhun** niteliği **düşünme**, maddenin temel niteliği ise **yer kaplamadır**. Bu tözler sonludur ve var olmak için Tanrı'ya ihtiyaç duyarlar.

B. Spinoza (1632-1677):,

Panteist (tüm tanrıci) bir filozoftur. Descartes'ın felsefesindeki **düalliteyi** aşmaya çalışır. Varlığı açıklarken çoklukları birliğe(tekliğe) indirgeme çabasındadır. Bu yönüyle monist bir nitelik taşır. **Spinoza**, varoluşu **Tanrı** ile açıklar. Diğer **bütün varlıklar** Tanrı'dan zorunlu bir düzen içinde doğmuşlardır. Ona göre var olmak için kendinden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymayan tek varlık Tanrı'dır.

Bütünden başka hiçbir şey yoktur ve bütün (Doğa) tek Tanrı'dır.

d.Varlığı Fenomen Olarak Kabul Edenler:

Fenomen, genel anlamda algılanan ya da bilince görünen şey olup gözlemlenebilir olay ya da olgudur. **Fenomenoloji** ise **görüngü bilim** anlamına gelir. Görünenin kavranabileceğini yalnız görünenle ilgili doğru bilgiye ulaşmanın yolu görünen varlıkla ilgili daha önceden oluşan her türlü ön kabulü bir kenara bırakıp zihinsel bir deneyimle(paranteze alma) görünenin doğru bilgisine ulaşabileceğini savunur. En önemli temsilcisi ve kurucusu **Edmund Husserl'dir.**

ÖNERMELER (D/Y)

Descartes varlığın madde ve düşünce gibi iki ögeden oluştuğunu söyler.....

Spinoza fikirlerinde panteist bir yapıyı da savunur.....

Düşünüyorum öyleyse varım sözü Husserl'e aittir.....

Varlık birbirinden farklı iki tözden oluşur fikri fenomenolojiye aittir.....

Spinoza, varlığı açıklarken çokluk olanları birliğe indirgemeye çalışır.....

Descartes varlığın sadece maddi unsurlardan oluştuğunu belirtir.....

Husserl'e göre nesnenin özüne ulaşabilmek için öze ait olmayan özellikleri bir kenara koymak gerekir.....

Yaklaşım

Temsilcisi

Görüşü

idea Platon Günlük hayatta görülenlerin vardır

.....

Herakleitos Her şey sürekli akış halindedir.

İdea Aristoteles

.....

Farabi Varlığı, zorunlu ve mümkün varlık olmak

.....

Hegel Geist

Materyalizm

Demokritos

.....

T. Hobbes Ona göre ruh da madde cinsindedir.

Düalizm

.....

Varlığın hem madde hem düşünce (iki ayrı cevher)

Fenomenoloji

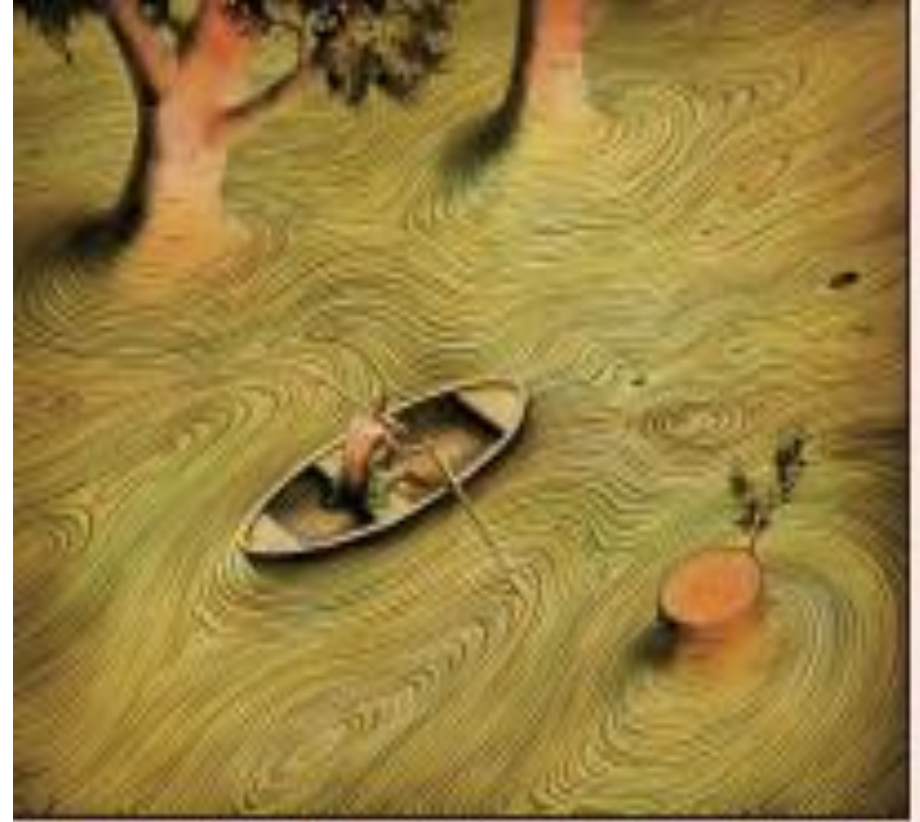
..... olgulardan, duyuşal yaşantılardan ayıklanması (paranteze alma)

D. ÇAĞDAŞ VARLIK FELSEFESİ

1. Yeni Ontoloji

Nicolai Hartmann (Nikolay Hartmın, 1882-1950):

20. yüzyılda **yeni ontoloji** adıyla yeni bir varlık felsefesi ortaya koymuştur. **Ontolojiyi deneysel temellere dayandırmaya ve bilimsel bilgilerle bağdaştırmaya çalışmıştır.** **Yeni ontoloji anlayışına göre varlık, en son şeydir.** Onun arkasında başka bir şey aramamak gerekir. **Nicolai Hartmann;** **eleştirel bir ontoloji anlayışı geliştirmeye çalışmıştır.**

Resim 3.15: (Salvador Dalí Figuras Dalí Müzesi, İspanya)

2. Pragmatizm (Faydacılık);
fayda sağlayan bilgiyi doğru kabul eden öğretilerdir. Bir düşünce­nin anlamı, yararlılığıyla belirlenir. *Ona göre yararlılık, yalnızca bireyin maddi ihtiyaçlarının karşılanması değil, aynı zamanda **insanın ve toplumun** gelişmesine katkıda bulunması ile de ölçülür.*

Temsilciler: William James, James , John Dewey

Pragmatik Yatak

Resim 3.16: İnsanlar (Salvador Dalí, Figueras Dalí Müzesi, İspanya)

insan ve Serüveni

Gücüyle gelişip serpilirken güneşin
Hayvanlar âleminin taçsız kralı ateşe gem
vurmayı, avcı
olmayı öğrenen
Toprağı ekip biçmeyi, dertlere deva
bulmayı, canlılar›
evcilleştirip
Alet yapan, tekerleği icat eden, uygarlıklar
kuran, imparatorluklar
yıkan,
Silahlarıyla dünyaya egemen olup atomu,
roketiyle
uzay seyahatine çıkan
Fakat sonunda, kendisiyle savaşıma giren,
Yaşamak ve yaşatmak için en zorunu
Kendini yenmek ve kendini bilmek
Zorunda kalan kim? Kendisi.

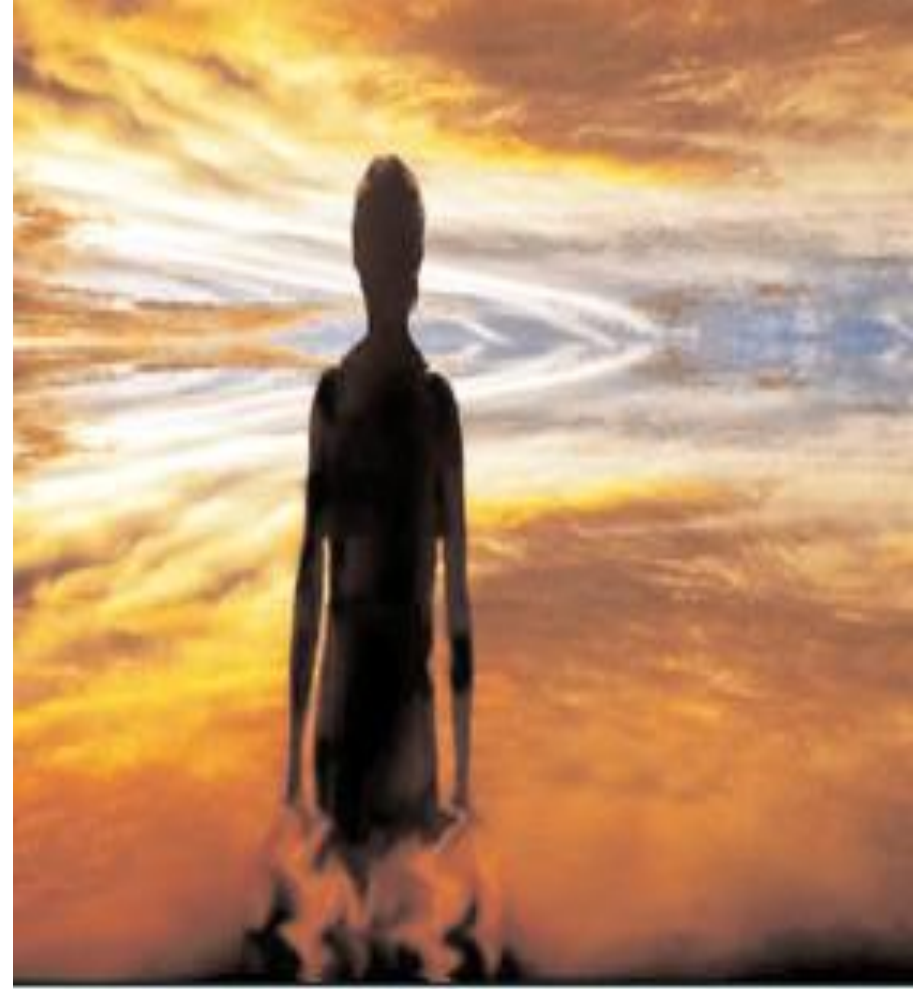
Carleton Coon

3. Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk) :

Hayatın anlamının izini süren ve bireyin değerinin ne olduğunu anlamaya çalışan bir felsefi akımdır. Varoluşçuluk, diğer birçok akımın tersine bireye **genel bir kavram gibi yaklaşmaz**, onun **öznelliğini (kendine has oluşu) nesnelliğinin(somutluğunun) üstünde tutar.**

Bireyin varoluşunu, özünden önceye alan bu öğretilerde insanın önce var olduğu daha sonra kendini tanımlayıp bilerek özünü oluşturduğu dile getirilir.

Varoluşçuluğa göre hayatın anlamı ve bireyin öznel tecrübesiyle ilgili sorular diğer bütün bilimsel ve felsefi alanlardan önemlidir.

18: İnsan, evrendeki yerini sorgulayan bir varlıktır.

Eşleştirme Tablosu

- J. Dewey
- Yeni Ontoloji
- Pragmatizm
- J.P.Sartre
- Egzistansiyalizm
- Nicolai Hartmann

1. Kuramlar somut bir yarar sağladıkları sürece anlamlıdır. Eğer bir kuram bir problemi çözemiyor ise o kuram ya da formülden vazgeçilmelidir.
2. Hayatın anlamının izini süren ve bireyin değerinin ne olduğunu anlamaya çalışan bir felsefi akımdır.
3. Varlık, en son şeydir. Onun arkasında başka bir şey aramamak gerekir.
4. Varolan varlık; yapısı, belirlenme ilkeleri, kategorileri, çeşitleri ve biçimleri ile varlık felsefesinin konusunu oluşturur diyen filozof kimdir.
5. "Varlık ve Hiçlik" adlı eserinde, varlık teorisinin tüm temel kategorilerini ele almıştır.
6. Düşünce ve bilgi; çevreye uymayı, doğadan yararlanmayı ve mutlu olmayı sağlayan bir alettir diyen filozof kimdir.

19.yüzyılın ikinci yarısında felsefe; insana, onun varlık yapısında ortaya çıkan fenomenlere, soru ve sorunlara; insanın dünyadaki yerine, dünya ile olan ilişkilerine ve diğer varlıklarla (canlılarla) kendisi arasındaki farklılığın neliğini ve nasıllığını yeniden sorgulamaya yönelmiştir. **İnsan ve diğer canlı varlıklar arasında farklar var mıdır?Varsa bu farklar nasıl temellendirilebilir?**

İNDİRGEMECİLİK

Karmaşık ve anlaşılması güç olan bir şeyi daha az karmaşık olana indirgeyerek açıklamaktır. Örneğin; Thâles'in varlığın ana arkhesini su olarak görüp her türlü oluşumu su ile açıklaması indirgemeciliğe örnektir

BÜTÜNCÜLÜK

Bütün ve parçalar birbirinden ayrı şeylerdir burada asıl olan bütündür. Bütüncülük bütüne parçalardan daha büyük önem atfeder; parçalara karşı bütünün önceliğini vurgular.

E. BİR VARLIK OLARAK İNSAN

Değer üreten

Tavır talanan

Çalışan

Vizyoner olan

Konuşan

İsteyen

İdeleştiren

Tarihsel olan

Seven İnanan

Eğitilen

Devlet kuran

Eğiten

Özgün olan

Bilen

Sanatın ve teknolojinin yarabeni olan

İnanan

Kendisini bir şeye adayan

Alıştırmalar:

- 1-Nesnelerin insan bilincinden bağımsız olarak var olduğunu savunan görüşlerin genel adı.....dır.***
- 2-Gerçekliğin yada varlığın temelinde tek bir töz olduğunu kabul eden görüşlere.....adı verilir.***
- 3-İnsanı ele alan felsefe dalına.....adı verilir.***
- 4-Herakleitos varlığıolarak gören filozofların başında yer alır.***
- 5-Görünenin arkasındakini , asıl gerçekliği kendisine konu edinen alanadenir***
- 6- Varlık konusunda “Hiçbir şey var olamaz, var olsaydı bile bilinemezdi, bilinseydi bile başkasına aktarılamazdı.” diyen filozofdır.***
- 7-Bilincin dışında bir dış dünyanın var olduğunu kabul eden öğretiyeye..... denir.***
- 8- Varlığı oluş olarak ele alan yaklaşımın savunucuları.....ve.....dır.***
- 9- Varlığı zihinden tamamen bağımsız var olan bir madde alemi olarak kabul eden görüşe.....denir.***
- 10- Aynı ırmakta iki kez yıkanılmazsözüdür.***
- 11-”Hiçbir şey yoktur “ diyen filozof.....***

D/Y

- Matematiğin sayıları geometrinin şekilleri düşünsel varlıklardır. ()
- Descartes monist bir düşünürdür. ()
- Farabi'ye göre Tanrı'dan çıkıp gelen akıllar arasında en önemlisi etkin akıldır. ()
- Varlık felsefesi soyut varlığı, bilim somut varlığı ele alır. ()
- Bilimlerde varlık parçalanarak ele alınır. ()
- Metafizik duyusal alanla ilgili konuları ele alır. ()
- Varlığın ilk ve en önemli ögesinin idea düşüncesi olduğunu ileri süren öğretiyeye Nihilizm denir. ()
- Descartes düalist (ikici) bir filozoftur. ()
- Hegel'e göre her şey akıldan gelir.()
- Bilimler varlığın tamamını ve genel olarak ele alır.()
- Platona göre tek tek güzel varlıklar olmasaydı "güzellik" ideası da olmayacaktır.
- Farabi'de zorunlu varlık tanrıdır.
- K.Mark diyalektik materyalizmi kurmuştur.

1. Platon'a göre, aşağıdaki varlıklardan hangisi görünüşler dünyasında yer alan varlıklardan biridir?

A) Güzellik B) Cesaret C) İyilik D) Adalet E) İyi insan

2. Platon'a göre asıl varlıklar hiç değişmeyen, oluş hâlinde bulunmayan, öncesiz ve sonrasız varlıklardır. Platon tanımını verdiği bu varlığa ne ad vermektedir?

A) İyi B) Akıl C) İdea D) Madde E) Fenomen

3. Aşağıdakilerden hangisi varlık felsefesinin sorduğu sorulardan birisi degildir.

A) Gerçek var olan nedir? B) Varlığın ana maddesi (Arkhe'si) nedir?
C) Varlık birlik midir? Çokluk mudur? D) Vahiy mümkün müdür?
E) Evrende nasıl bir düzen vardır?

4. “Varlık var mıdır, yok mudur? Bunu bilmenin benim için önemi yoktur. Bununla birlikte, varlık var diyorsam bu varlık, benim işime yarıyorsa bunlar doğrudur

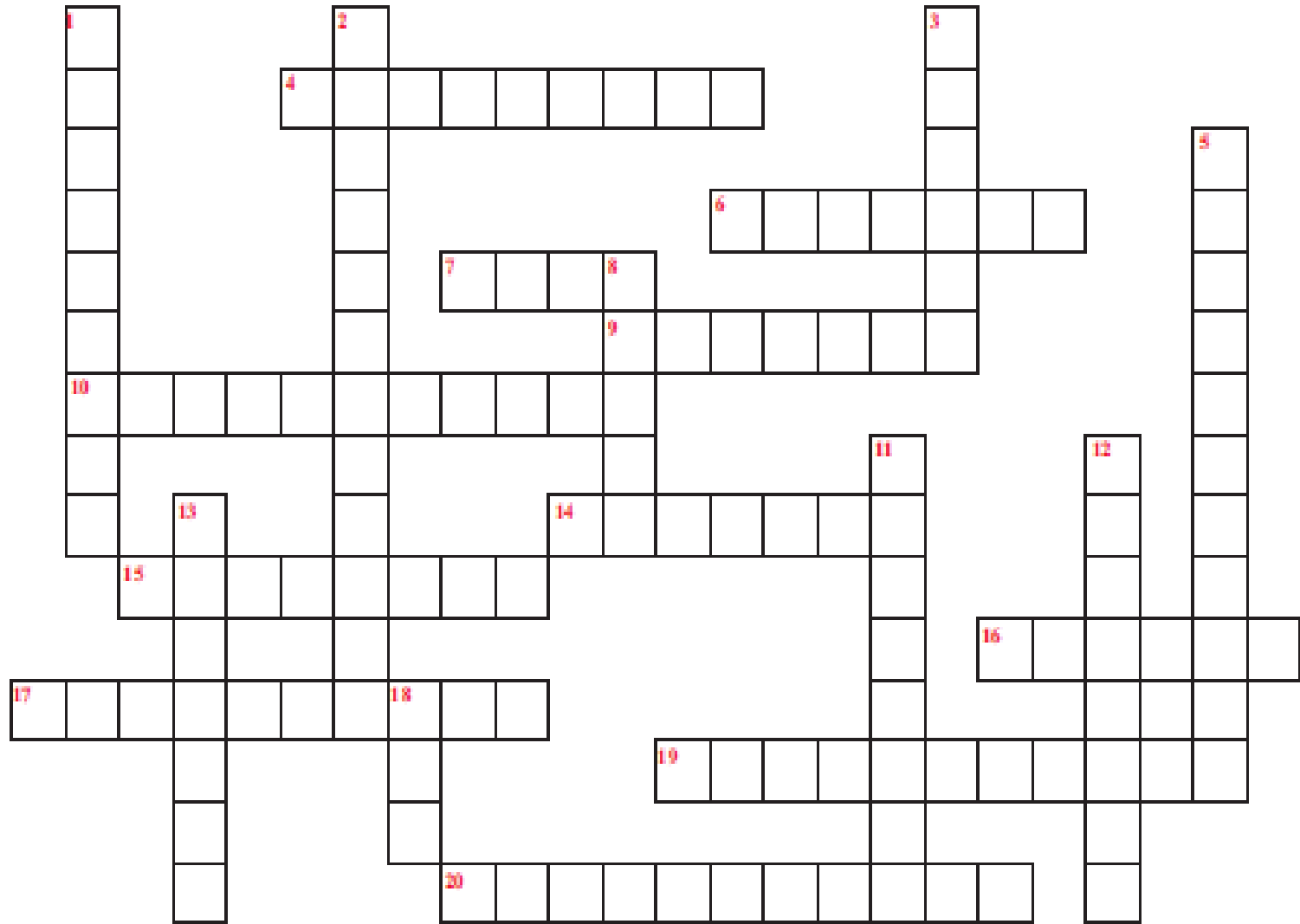
A) Kuşkuculuk B) Pragmatizm C) Empirizm D) Sezgicilik E) Fenomenoloji

5. Aşağıdaki filozoflardan hangisi varlık felsefesinde varlığın olup olmaması konusunda diğerlerinden ayrılır?

A) Demokritos B) Platon C) Hegel D) Farabi E) Gorgias

- Monizm
- İdea
- Fenomenoloji
- Metafizik
- Düalizm
- Realizm
- Nihilizm
- Materyalizm
- Determinizm
- Plüralizm
- Ontoloji

1. Varolanların gerçek doğasını, ilkelerini ortaya koyan felsefe disiplini.
2. Görüngebilim.
3. Gerçekte bir tözün var olduğunu savunan görüş.
4. Her türlü bilgiyi varlığı reddeden görüş.
5. Varlık bilim.
6. Evrendeki her şeyin neden sonuç ilkesi ile belirlenmiş olduğunu ileri süren görüş.
7. Birbirine indirgenemeyen iki ayrı varlık ögesi olduğunu kabul eden öğretisi.
8. Gerçekliğin birden çok ilke ile açıklanabileceğini kabul eden görüş.
9. İnsan bilincinden bağımsız olarak nesnelerin var olduğunu kabul eden görüş.
10. Asıl varlığın madde olduğunu savunan görüş.
11. Platon'da sırf düşünmeyle kavranabilen asıl gerçeklik.

YUKARIDAN AŐAĐIYA

1. Gerçekliğin birden çok ilke ile açıklanabileceğini savunan görüş.
2. İnsan bilincinden bağımsız var olan varlık.
3. Gerçekte yalnızca bir töz'ün var olduğunu savunan görüş. Bircilik.
5. Belirlenimcilik. Evrende olup biten her şeyin neden sonuç ilişkisiyle belirlenmiş olduğunu ileri süren görüş.
8. Var olan her şeyin kendisinden çıktığı ilk neden.
11. Varlık bilimi. Var olanları sırf var olmalarından dolayı inceleyen felsefi görüş.
12. Nesneyi özneye, bilineni bilene bağlı kılan görüş. Her türlü maddi varlığın ruhsal temele indirgenebileceğini savunan yaklaşım.
13. Hareketli. Hızlı ilerleyen.
18. Başka bir varlık türüne indirgenemeyen. Cevher

SOLDAN SAĞA

4. Var olanların gerçek doğasını, ilkelerini ortaya koymaya çalışan temel felsefe disiplini.
6. Birbirine indirgenemeyen iki ayrı varlık ögesi olduğunu kabul eden öğretisi. İkicilik.
7. Platon'da sırf düşünmeyle kavranabilen, asıl gerçeklik. Varlıkların değişmeyen ilk örnekleri.
9. İnsan bilincinden bağımsız olarak nesnelere var olduğunu kabul eden görüş. Gerçekçilik.
10. İnsan zihninin ürünü olan varlık.
14. Duyularla algılanabilen her şey.
15. Her türlü bilgiyi, varlığı ve değeri reddeden görüş. Hiççilik.
16. Durağan, yavaş ilerleyen.
17. Bir kavramdan diğer kavrama çelişmeleri ortadan kaldırarak ilerleyen mantıklı düşünme yolu.
19. İnsan zihninde doğuştan içerikli bilgiler bulunduğunu savunan felsefe anlayışı.
20. Asıl varlığın madde olduğunu savunan görüş.